

GRĀMATA PAR MAIJU EINFELDI

Inga Žilinska

2017. gada jūnijā neilgi pirms vasaras saulgriežiem Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Ērģeļu zālē tika atvērts Zinātniskās pētniecības centra izdotā periodiskā krājuma “Mūzikas akadēmijas raksti” XIII laidieni, kas otro reizi rakstu izdošanas vēsturē koncentrējas uz viena autora radošo portretu.

“Maija Einfelde dzīvē un mūzikā” ir izvērstākais un apjomīgākais pētījums par komponisti. Tajā vienkopus atradīsiet informāciju gan par komponistes biogrāfijas lappusēm, personību un daiļrades veidošanos, gan par daiļrades ietekmes avotiem, mūzikas valodas un stila īpatnībām un skaņdarbu interpretācijām. Šo izdevumu rotā pilnīgākais un precīzākais Maijas Einfeldes skaņdarbu saraksts.

Grāmatas “Maija Einfelde dzīvē un mūzikā” sastādītāja un redaktore, kā arī plašākā pētījuma autore ir muzikoloģe, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas asociētā profesore *Dr. art.* Baiba Jaunslaviete. Viņas veikums veido grāmatas pirmo detalizēti izvērsto un apjomīgo nodaļu – “Dzīvesstāsta zīmīgākās lappuses: atmiņas, laikabiedru vērojumi, atbalsis jaunradē”.

Otrajā nodaļā “Stila zīmes” līdzās Baibai Jaunslavietei rakstus kādai no Maijas Einfeldes stila šķautnēm veltījušas citas doktorantes un profesores: Gundega Šmite, Zane Prēdele, Jūlija Jonāne, Jeļena Lebedeva, Dzintra Erliha un Ilma Grauzdiņa.

Krājuma pielikumā: Maijas Einfeldes skaņdarbu rādītājs, kurā apkopoti komponistes nošu rakstā pieejamie skaņdarbi, īsas ziņas par publikāciju autoriem, kā arī intervijas par Maiju Einfeldi ar viņas kolēģiem, bijušajiem audzēkņiem un interpretiem – komponistiem Arturu Maskatu un Mārtiņu Viļumu, altisti Andru Dārziņu un pianistu Aldi Liepiņu. Tekstu atdzīvina bagātīgs fotomateriāla klāsts, pirmajā nodaļā lasītāju iepazīstinot ar Maijas Einfeldes dzimtu un ģimeni, savukārt otrajā nodaļā – ar mūzikas piemēriem, kas palīdz izprast un iedziļināties mūzikas analizē.

Sīkāk skatot izdevuma pirmo lielo nodaļu “Dzīvesstāsta zīmīgākās lappuses: atmiņas, laikabiedru vērojumi, atbalsis jaunradē”, pārsteidz un apbrīnu raisa Baibas Jaunslavietes pacietīgā un līdz detaļām skrupulozā iedziļināšanās Maijas Einfeldes un viņas dzimtas vēstures likloču saistošajā stāstā. Manuprāt, radošas personības

izaugsmi ārkārtīgi būtiski ietekmē bērnībā un skolas gados gūtie iespaidi un uzskati. Baiba Jaunslaviete pat tvērusi plašāk, ieskicējot Maijas Einfeldes mātes – vidzemnieces Vallijas Erdmanes dzimtas loku, un krietni sīkāk apskatot komponistes tēva – kurzemnieka Jāņa Dūrēja un Dūrēju dzimtas sazaroto saimi. Gūtie secinājumi ļauj lasītājam pamazām veidot savu priekšstatu par komponistes personību un apbrīnot viņas apņēmību un stūrgalvību studēt ko tik nepraktisku kā ‘mūzika’ laikā, kad tikko beidzies Otrais pasaules karš, ģimenei trūkst iztikas līdzekļu un māte, būdama ērģelniece, saņem cilvēku nosodījumu par neienesīgās profesijas izvēli.

Mērķtiecība un neatlaidība nāk prātā arī vēlāk, kad Maija Einfelde, jau būdama diplomēta komponiste, savā ziņā cīnās ar Komponistu savienību un tālaika iekārtu, lai “pieteiktu savu balsi”, pierādītu savu radošo spēku un saņemtu Komponistu savienības atbalstu. Pēc uzvaras Bārlova fonda organizētajā atklātajā pasaules kompozīciju konkursā (1998) sarunā ar Inesi Lūsiņu Maija Einfelde saka: “Ar Komponistu savienību bija spēle kā kaķim ar peli. Man lika sagatavot darbus, vecākie komponisti teica: vēl nav vajadzīgais līmenis. Biju satriekta, sarūgtināta. Vēlāk pamodās spītība. Centos. Pēc diviem gadiem – tas pats. Radošajā namā Ļeņingradas profesors slavēja un, uzzinot, ka es, dāma pāri trīsdesmit, vēl neesmu uzņemta, brīnījās – kādu superlīmeni Latvijā grib?” Komponistu savienībā Maija Einfelde tika uzņemta tikai 1978. gadā – divpadsmit gadu pēc konservatorijas beigšanas.

Komponistes dzīvesgājumu Baiba Jaunslaviete veiksmīgi sapludina ar intervijām, atmiņām un informāciju par pirmajām kompozīcijām, studiju laiku Liepājā un Latvijas konservatorijā, laulībām, dēla nākšanu pasaulē.

Runājot par radošo mantojumu, komponistes dzīves ceļš sadalīts izvērstākos nogriežņos: 1980–1985, 1986–1995, 1996–2000, 2001–2016. Katrā no šiem periodiem apskatīti nozīmīgākie jeb periodam raksturīgākie darbi, kā arī visi citi opusi. Veiktajā izklāstā ir samērā viegli orientēties, jo Baiba Jaunslaviete skaņdarbus apskata pa žanriem, palaikam pievēršoties arī sīkākai analīzei, kas gan nereti apgrūtina lasīšanu, taču analītiskā daļa kopējā tekstā iezīmēta ar atšķirīgu teksta izklāstu, kas ļauj lasītā-

jam viegli atšķirt pamattektu no analīzes rindkopas. Līdzīgi izkārtota arī cita veida papildinformācija – komponistes atmiņas, citāti u. tml.

Krājuma otrās daļas struktūra veidota, pievēršoties atšķirīgām Maijas Einfeldes mūzikas stilistiski estētiskajām nostādnēm. Savus rakstus šeit publicējušas vairākas muzikoloģes, iespējams, tāpēc otrā daļa vairs nav tik monolīta un stila ziņā viengabalaina kā pirmā. Baiba Jaunslaviete sīkāk koncentrējas uz komponistes ietekmes avotiem – citu komponistu daiļradi, ārpusmūzikālu tematiku un folkloras motīviem, kā arī konkrēti pievēršas komponistes mūzikas valodas raksturiezīmēm: melodikai, harmonijai, tonālai sfērai, faktūrai, tembram, ritmam un formveidei. Šī sadaļa ir būtiska un nozīmīga, taču savā ziņā tā sasauca ar pirmajā lielajā nodaļā izklāstīto, radot atkārtojuma sajūtu. Labi saprotu autores domu – nevar runāt par stila veidošanos, neminot raksturīgākās iezīmes, taču, ja lasītāju interesē tikai stila zīmes, kāpēc gan jālasa ap simt lappušu, lai tur to izlobītu. No analītiskajām sadaļām saistošākais šķita Jeļenas Lebedevas skatījums uz koncertžanru un interpretācijas aspektiem Koncertā altam un kamerorķestrim, kā arī Ilmas Grauzdiņas apcere par Maijas Einfeldes daiļradē esošo jūras tēlu, kas, kā izrādās, iešūpots visai bieži.

Runājot par krājumu kopumā, vēlos atzīmēt tīru un saistošu izklāsta valodu (vienīgā treknā kļūda, ko pamanīju, ieviesusies uz krājuma muguriņas vāka), plašu literatūras avotu sarakstu, ko atradīsiet katra raksta nobeigumā, kā arī kodolīgos kopsavilkumus, kas noslēdz katru nelielo apakšnodaļu.

Mūzikas akadēmijas rakstu XIII krājums ir rūpīgi izstrādāts Maijas Einfeldes daiļrades un radošo meklējumu kopums, kurā lasītājs var sameklēt gan atsevišķas interesējošas detaļas, gan iegūt visai pilnīgu starta komplektu, dodoties plašākos un personiskākos Maijas Einfeldes mūzikas izpētes un iepazīšanas ceļojumos. 🎵